

verbraken, maar die toevallig beiden wat stijfhoofdig zijn, zoodat zij op een zaak van betrekkelijk ondergeschikt belang niet willen toegeven."

— „Noemt u eens een voorbeeld."

„Een kleinigheid in de opvoeding van de kinderen bij voorbeeld. De vader wil een kind naar deze school sturen, de moeder naar een andere."

— „Och dat leert men wel vinden. Is u zelf getrouwd?"

Ik moest tot mijn leedwezen bekennen dat ik op dit punt nog geen ervaring had.

— „Nu, ik ben tweemaal getrouwd geweest en ik heb ook als advocaat eenige ervaring van onregelmatige toestanden gekregen. En die ervaring heeft mij zoo leeren denken. De tegenwoordige wet hakt den knoop eenvoudig door; ze laat den man overal en in alles predomineeren en dat maakt de verhouding tusschen de echtgenooten niet beter. Men zou misschien, als men een wettelijke bepaling wilde blijven behouden, een delimitatie kunnen zoeken van de zaken waarover de man en van die waarover de vrouw de beslissing zou moeten hebben. De vrouwen geven niets om de wet en als zij er naar aanleiding van eenig voorval in haar eigen leven kennis mee maken, gevoelen zij haar als eene tyrannie. Als eene vrouw ziet, dat zij buigen moet, omdat zij voor de wet de zwakste zou zijn, gaat aan haar onderwerping een gevoel van haat tegen de wet en de mannen die ze maakten gepaard, dat haar zelve en de echtelijke verhoudingen slechter maakt. Zij leert dan andere middelen gebruiken om gezag over haren man te krijgen of hare wenschen toch vervuld te zien.

„Met de veranderingen die ik in de wet wil, wou ik ook die odieuse processen vermijden. En het maakt in allen geval een verkeerden indruk dat de wet zoo uitsluitend aan één kant is

„. . . . Men moet in een huwelijk altijd een *modus vivendi* vinden, en tusschen elk paar is die verschillend."

Het gesprek werd langzamerhand uitgebreid tot de bemoeiing van den Staat met zedelijkheid in 't algemeen:

— „Ik kom meer en meer tot de overtuiging dat de Staat met de zeden niets te maken heeft. Op straat natuurlijk wel, maar binnenskamers niet. Wat meerderjarigen vrijwillig, zonder dwang of bedrog binnenskamers doen gaat de overheid niets aan. Zoo is men nu onlangs in Amsterdam op dit punt ook den verkeerden weg opgegaan; al zulke bepalingen zijn vruchteloos. . . .

„. . . . Wij zitten midden in een periode waarin de Staat los heet van de Kerk, maar waarin toch het kerkelijke begrip van zedelijkheid dóórleeft. Nu mag de kerkelijke maatstaf niet meer gelden voor den Staat; de Staat zou dus zelf een maatstaf van zedelijkheid moeten maken en dat kan hij wederom niet zonder op kerkelijk gebied te komen.

„Er zijn geen lastiger quaesties dan die welke, bij strenge doctrinaire toepassing, uit de noodzakelijkheid der afgifte van certificaten van goed zedelijk gedrag van overheidswege zouden ontstaan. Als men daarover eens gaat theoretiseeren De praktijk redt zich door op getuigenissen omtrent zedelijk